

Частина таких послань зберігається в архіві Сангушків Краківського воєводського архіву [21, 32]. З них можна дізнатися про стосунки ченців монастиря з безпосередніми власниками. Крім цього, у них зафіксовано чимало прикладів випадків організації ченцями та підданими виступів супроти зазіхань унійних представників [21, 326–328]. У листуванні О. Заславського та О. Курцевича відображені стосунки із представниками козацтва [21, 74]. До цієї документальної збірки [22, 257–258] входять листи, в яких неодноразово обговорювалися фінансові розрахунки та прибутки з дерманських та острозьких володінь. При цьому, листи не лише відображають внутрішнє життя обителів, а й надають можливість побачити стосунки власників, урядників монастиря із представниками сусідніх володінь, прилеглих до Дерманя територій [22, 154]. Вагоме значення мають і епістолярні джерела, що зберігаються у Головному архіві давніх актів у Варшаві (AGAD). Вони торкаються подій політичного та релігійного характеру, що стосувалися монастиря, містять відомості щодо локальних конфліктів періоду протистояння противників і прихильників унії [23, 7–10]. Водночас у них представлена палітра клієнтурних зв'язків у політичній сфері та стосунки нижчих прошарків суспільства.

Чимало інформації має листування місцевих архімандритів та їх церковних керівників, а також вищих церковних ієрархів, стурбованих релігійною ситуацією на тогочасній Волині. Так, листування дерманського архімандрита М. Смотрицького та волинського чашника Л. Древинського вміщена у виданні М. Довбиценка [4, 179; 24, 317–322]. Досить детально релігійна ситуація в регіоні представлена реляцією митрополита Й. Рутського, під час його візитації Волині в грудні 1628 – січні 1629 рр. [4, 180–182]. Зокрема нею описана подорож митрополита до Острога та відзначена проповідницька діяльність М. Смотрицького на користь унії.

До зазначеної категорії джерел відноситься і лист М. Смотрицького до Папи Урбана VIII, де він заявляв про свій перехід до унії [25, 29–30]. Догматичні суперечності у вченні православних відомі з листування М. Смотрицького та патріарха Константинопольського К. Лукариса [26, 223]. Документи фонду 2072 ЦДІАУК – «Дерманський чоловічий монастир» містять також епістолярну спадщину, пов'язану із часом функціонування монастирського осередку. У ній відображена суспільно-релігійна ситуація на Волині, представлені інтереси духовенства стосовно передачі монастиря уніатам. Досить яскраво це репрезентовано у листі пана Фрика до володимиро-берестейського єпископа Й. Баковецького [27, 1].

Окремі документи фонду 370 Держархіву Рівненської обл. також містять листи, адресовані дерманським архімандритам, в яких обговорюються кордони із монастирськими землями (зокрема лист 1601 р. О. Путьницького стосовно кордону із дерманським володінням – Кунином) [28, 199–199зв.].

Отже, актові, статистичні матеріали та епістолярії є важливим комплексом джерел, що дозволяє ґрунтовно підійти до історії Дерманського монастиря кінця XVI – першої половини XVII ст. На основі опублікованих та архівних документів, можна простежити основні етапи діяльності цієї обителі в культурно-освітньому, господарському й адміністративному аспектах та, звісно, висвітлити питання, пов'язані з впливом унії.

1. *Описи Острожчини другої половини XVI – першої половини XVII ст. / Упор. В.Б. Атаманенко. – К.; Острог; Нью-Йорк, 2004. – Т. 1.*
2. *Баранович О.І. Залюднення Волинського воєводства в першій половині XVII ст. – К., 1930.*
3. *Гуцаленко Т. Три найдавніші інвентарі Дерманського*

монастиря // Лавра. – 2000. – № 2.

4. *Пам'ятки. Архів Української церкви. Документи до історії унії на Волині і Київщині кінця XVI – першої половини XVII ст. / Упор. М. Довбиценка. – Вип. 1. – К., 2001. – Т. 3.*
5. *Луц В. Інвентарні описи Дерманського монастиря XVI – XVII ст. в науковому доробку Володимира Вуйцика // Волинська ікона: Дослідження та реставрація. – Луцьк, 2003. – Вип. 10.*
6. *Ковальський Н.П. Акт 1603 года раздела владений князей Острожских как исторический источник // Вопросы отечественной историографии и источниковедения. – Днепропетровск, 1975. – Вып. 2.*
7. *Źródła dziejowe. – T. XIX: Ziemia Ruskie. Wołyń i Podole. – Warszawa, 1889.*
8. *Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаніка НАН України (далі – ЛНБ). – Ф. 5. – № II.6746.*
9. *Центральний державний історичний архів України м. Києва (далі – ЦДІАУК). – Ф. 223. – Оп. 1. – Од. зб. 332.*
10. *ЛНБ. – Ф. 91. – № 181/VI-4. – Ч. 1а.*
11. *Ковальський М.П. Документальні письмові джерела з історії Острога // Матеріали I–III науково-краснознавчих конференцій «Остріг на порозі 900-річчя» (1990–1992 рр.). – Остріг, 1992. – Ч. 1.*
12. *Острозька Академія XVI–XVII ст. Енциклопедичне видання / Відп. ред. І. Пасічник – Острог, 1997.*
13. *Długosz J. Podział latyfundiów Ostrogskich w roku 1621 // Akta universitatis Wratislaviensis. – 1969. – T. XVI.*
14. *Володіння князів Острозьких на Східній Волині (за інвентарем 1620 р.) / Укл. І. Ворончук. – К.; Старокостянтинів, 2001.*
15. *ЦДІАУК. – Ф. 2072. – Оп. 1. – Спр. 72.*
16. *ЦДІАУК. – Ф. 2072. – Оп. 1. – Спр. 76.*
17. *ЦДІАУК. – Ф. 2072. – Оп. 1. – Спр. 78.*
18. *ЦДІАУК. – Ф. 2072. – Оп. 1. – Спр. 64.*
19. *ЦДІАУК. – Ф. 2072. – Оп. 1. – Спр. 53.*
20. *Фотинский О. Материалы для истории Дерманского монастыря // Волинский историко-археологический сборник. – Житомир, 1900. – Кн. 2.*
21. *Wojewódzkie Archiwum Państwowe w Krakowie. Archiwum Państwowe w Krakowie. – Archiwum Sławuckie-Sanguszków (далі – WAP). – Sygn. 75-II.*
22. *WAP. – Sygn. 75-IV.*
23. *Archiwum Głównie Akt Dawnych w Warszawie. – Archiwum Radziwiłłów – Dział V. – Sygn. 8031.*
24. *Голубев С. Киевский митрополит Петр Могила и его сподвижники. – К., 1883. – Т. 1. – Приложение.*
25. *Monumenta Ucrainae Historica. – Romae, 1965. – Vol. II–XX.*
26. *Analecta Ordinis Sancti Basilii Magni. – Romae, 1954. – Vol. I.*
27. *ЦДІАУК. – Ф. 2072. – Оп. 1. – Спр. 254.*
28. *Держархів Рівненської обл. – Ф. 370. – Оп. 3. – Спр. 100.*

Lopatska N.M. Acts, statistical materials and correspondence as the sources of the Derman Monastery history (the end of the XVI – the first half of the XVII century). Acts, statistical materials and correspondence as the sources for studying the Derman Monastery history in the end of the XVI and the first half of the XVII century.
Key words: Derman, monastery, document, inventory, letter, source

В. Л. Кісіль

ДЖЕРЕЛА «СВОДНОЙ ГАЛИЧСКО-РУССКОЙ ЛЕТОПИСИ С 1772 ДО КОНЦА 1800 ГОДА. ЧАСТЬ II» АНТОНА ПЕТРУШЕВИЧА

У статті розглянуто різні види джерел, надрукованих А. Петрушевичем у «Сводной Галичско-русской летописи». Показано їхню структуру, особливості, місцезнаходження та інформативний потенціал.

Ключові слова: джерело, актовий документ, літопис, рукопис

Громадсько-політичний та релігійний діяч, член Празької, Будапештської, Бухарестської і Санкт-Петербурзької академій наук, почесний доктор історії Київсь-

кого університету о. Антон Степанович Петрушевич – один із найвідоміших представників русофільської течії в історіографії Галичини другої половини ХІХ – початку ХХ ст. Перу цього відомого дослідника належать більше двохсот розвідок у галузі історії, археології, етнографії та лінгвістики. Поряд з цим, одним із головних і водночас найменш вивчених аспектів його наукової діяльності були пошук, дослідження та публікація джерел.

Незважаючи на міжнародне визнання та значні наукові здобутки, А. Петрушевич на мав власної академічної кафедри і до кінця життя залишався до певної міри аматором. Практично всім його публікаціям притаманні певні недоліки, за що він ще за життя постійно зазнавав критики з боку відомих тогочасних дослідників – В. Антоновича [1], І. Лінниченка [2], М. Грушевського [3], І. Франка [4] та Ф. Папе [5]. Перші підсумки наукової діяльності дослідника уже після його смерті спробували зробити І. Свенціцький [6] та Ф. Свистун [7]. У радянській період наукова спадщина А. Петрушевича практично не вивчалась, якщо не враховувати досить загального її огляду, зробленого І. Крип'якевичем [8, 7]. Однак в останні десятиліття все більше дослідників звертаються до постаті А. Петрушевича. Окремі аспекти його наукової діяльності у своїх розвідках розглянули Л. Тимошенко [9], О. Колосовська [10], О. Киричук [11, 145–148], Б. Лазорак [12, 575–581], В. Менько [13], А. Королько [14]. Втім, окремого, ґрунтовного та всебічного дослідження, присвяченого власне археографічній діяльності вченого не з'явилося досі.

Найбільш відомою та об'ємною за обсягом працею А. Петрушевича є «Сводная Галичско-русская летопись». На сторінках цієї «мегаісторії Галичини», як її влучно назвав М. Капраль [15, 27], знайшли своє відображення практично всі напрями наукових зацікавлень А. Петрушевича – археографія, історія, археологія, лінгвістика. Оскільки нами уже проводився аналіз окремих книг цієї монографії [16–19], теперішнє дослідження є його продовженням, об'єкт якого – «Сводная Галичско-русская летопись с 1772 до конца 1800 года. Часть II» [20]. Предмет – джерела, які А. Петрушевич використав під час написання цієї праці: їхнє походження, місце зберігання та інформативний потенціал.

Як уже згадувалося, працям А. Петрушевича притаманні певні недоліки. Характерні вони і для, досліджуваного нами, тому «Сводной Галичско-русской летописи»: складна для розуміння мова – «язичіє» (суміш української, російської, польської та старослов'янської), довільна впорядкованість викладу матеріалу, неповнота цитатами із застарілої чи випадкової літератури. З іншого боку, на сторінках досліджуваного тому надруковано значну кількість, на той час не відомих науці, джерел, які А. Петрушевич віднайшов у ході археографічних мандрівок різними населеними пунктами, оскільки його посада крилошанина Львівської митрополічної капітули давала вільний доступ до сховищ практично всіх релігійних установ регіону (церков, монастирів, єпископських кафедр). Хоча він по-різному підходив до публікації того чи іншого виду джерел: вміщував увесь текст мовою оригіналу, друкував уривки, передавав основний зміст або залишав лише згадку про документ. Як правило, такі публікації він супроводжував короткою археографічною легендою, де повідомляв місце зберігання, датування, походження та авторство документу. Більш докладний аналіз джерел ускладнює той факт, що подекуди А. Петрушевич взагалі не вказував походження того чи іншого уривку або відомості про це є неповними. І навпаки, зміст опубліко-

ваних пам'яток автор часто доповнював власними рефлексіями або витягами з інших документів, через що втрачалася логічна послідовність викладу, а сам текст ставав досить заплутаним. Результати досліджень він розширював за рахунок праць інших науковців, зокрема С. Баронча [21], М. Гарасевича [22], Ю. Целевича [23], Я. Головацького [24], С. Пташицького [25].

Серед надрукованих А. Петрушевичем джерел, традиційно значною є частка написів на полях книг – маргіналій. У порівнянні з попередніми, присвяченими ХVІІ – першій половині ХVІІІ ст. книгами, де вагомий відсоток складала вкладні записи, у досліджуваному нами, томі автор лише одного разу опублікував маргіналії такого змісту [20, 311]. Загалом, опубліковані автором покрайні записи досить різні за наповненням, але містять важливі для тогочасного суспільства повідомлення: ціни на зернові [20, 2,49,180–181,225,245,379], погодні умови [20, 102,104,126–127,389], напади сарани [20, 158,180], голод [20, 379], посухи [20, 127], повені [20, 141], пошесті [20, 49] тощо. У досліджуваному томі, А. Петрушевич надрукував багато маргіналій, що містять відомості до історії Перемишля – заснування і освячення місцевої церкви Іоанна Богослова [20, 23–24], будівництво нового мосту через р. Сян [20, 123], повінь 1774 р. [20, 70], ліквідацію у квітні 1786 р. храму Собору Пресвятої Богородиці [20, 236]. Коли це вдавалося з'ясувати, А. Петрушевич повідомляв, ким саме був зроблений той чи інший покрайній напис [20, 102,104,121,311,320,349,379]. Що стосується книг, на яких містилися надруковані дослідником маргіналії, то тут уже традиційно більшість складають релігійні та богослужбові: «Трійдь» [20, 1,49,102,104,121,126–127,215,225,311], «Євангеліє» [20, 1–2,286,311,420], «Псалтир» [20, 379,389], «Апостол» [20, 2], «Требник» [20, 389] та ін. [20, 23–24,49,93,98,104,123,215,311,320,349,379,389]. Частина, віднайдених автором, маргіналій містилася на метричних книгах [20, 141,158,180–181,187,225,236,245], а одна – на пом'янику [20, 98].

Наступну групу джерел складають написи, які містилися на стінах будівель, надгробних каменях, предметах світського та релігійного вжитку. Для прикладу, надрукований А. Петрушевичем, напис на кам'яній стіні церкви Св. Миколая у м. Теревовля оповідає про освячення цього храму 18 серпня 1784 р. [20, 214]. Надгробна таблиця із церкви у с. Уторопи (Косівський р-н, Івано-Франківської обл.) повідомляє про вбивство опришками місцевого пароха Антонія Дашкевича [20, 117]. А. Петрушевич надрукував також надгробні написи, віднайдені ним на території церкви Введення Пресвятої Богородиці у с. Купчинці (Козівський р-н, Тернопільської обл.) [20, 363]. Після публікації написів, відчитаних на чудотворних іконах Розп'яття Христового та Богородиці у церкві с. Зарваниця (Теребовлянський р-н, Тернопільської обл.) [20, 24], А. Петрушевич висловив наступне припущення: оскільки одна з ікон була подарована до храму якимось «Сербином», то імовірно саме від його імені і походить назва цього села [20, 24]. За своїм змістом та місцезнаходженням, окрему підгрупу складають написи, які містилися на портретах тогочасних церковних ієрархів – А. Левинського [20, 115], П. Білянського [20, 132] та М. Примовича [20, 202].

Значну частину, серед надрукованих А. Петрушевичем джерел, складають акти, видані австрійською владою [20, 39,212,221,242–243,262,274–275,320,430]. Для прикладу, маємо згадки про наступні документи цього виду: «меморіал» Йосифа ІІ у справі окупації Галичини та Володимирії від 26 серпня 1772 р. [20, 8]; доповідь «О кляшторах» австрійського губернатора

Галичини від 1 квітня 1774 р., згідно якої, на окупованій території знаходилися 214 чоловічих та жіночих кляшторів і у них проживали 31212 монахів та монахинь [20, 63]; придворний патент від 2 грудня 1784 р. про заборону грошових зборів під час візитації єпископів та деканів [20, 212–213]; декрет від 26 квітня 1786 р., який заборонив поміщикам збирати «даремщину» [20, 243]. Проаналізував також акти, видані австрійською владою, з приводу запровадження руської мови в освіті [20, 236–238]. Дещо вирізняється за своїм змістом декрет від 6 жовтня 1800 р., за яким, добре відому на сьогодні працю К. Несецького «Herbarz Polski», було визнано «класичною для складання родоводів польської шляхти в Галичині» [20, 430].

Окрему групу, надрукованих дослідником, джерел складають різноманітні рукописні пам'ятки. Уже не вперше А. Петрушевич публікував відомості про книги, переписані його дідом Григорієм [20, 74–75, 84]. Кілька разів дослідник подав записки, що містилися «на малому листку» із церкви в Отинії (селище міського типу Коломийського р-ну, Івано-Франківської обл.) [20, 187, 224, 245, 268, 412]. Більш докладними, у порівнянні з іншими джерелами, є відомості про твір Феодосія Бродовича «Widok przemocy na słabą niewinność srogo wywartej roku 1789» [20, 240–241, 386], «записки» Луки Сульжинського [20, 386] та рукописний «Збірник релігійних пісень» [20, 102–103].

Порівняно з іншими, на сторінках, досліджуваного нами, тому дещо меншою є частка літописних джерел, оскільки лише одного разу знаходимо посилання на «записки Добромильського монастиря» [20, 215]. Поряд з цим, до нарративної групи доцільно віднести пам'ятки, під назвою «Historia klasztoru Krechowskiego Z. S. V. W.» [20, 80–81, 82, 148, 155, 179–180, 212, 228, 311, 379, 400–401, 421] та «Historia domowa od nominacji na biskupstwo Lwowskie Halickie u Kamienieckie JWX. Piotra Bielańskiego archidyakona katedralnego Wileńskiego, kustorza u administratora generalnego Lwowskiego r. 1779 zaczęta» [20, 130–131, 133–137, 139, 141–142, 154–158, 180, 250–251, 268–269, 294–295] – на їх основі А. Петрушевич опублікував відомості до історії Крехівського монастиря та розкрив діяльність львівського владики П. Білянського. Порівняно незначною є також частка епістолярних пам'яток [20, 17, 18, 86–90] і серед них більш докладно А. Петрушевич проаналізував лист лагиського архієпископа Львівського В. Сіраковського до М. Потоцького [20, 176–178]: дослідник не лише подав увесь текст документу, а й повідомив про пошкодження його оригіналу в місцях згину та неможливість відчитати окремі місця у змісті.

Традиційно важливим є питання місцезнаходження, надрукованих А. Петрушевичем, джерел. Залишені автором позначки дають нам підстави стверджувати стосовно його наукових пошуків у бібліотеці ім. Оссолінських у Львові [20, 6, 8, 17, 30], сховищі Почаївського монастиря [20, 93, 319, 386], архівах Перемишльської єпископської [20, 1–2, 23–24, 50, 102, 213, 247, 262, 417, 420] та Львівської митрополічної капітул [20, 66, 115, 132, 142, 152, 202, 241, 297, 338, 386]. Щодо населених пунктів, то маємо згадки про візити А. Петрушевича до сіл Тисів (підпорядковане Болехівській міській раді Івано-Франківській обл.) [20, 2], Зарваниця (Теребовлянський р-н, Тернопільської обл.) [20, 24, 338, 422], Плугов (Золочівський р-н, Львівської обл.) [20, 98], Босири (Чортківський р-н, Тернопільської обл.) [20, 104], Уторопи (Косівський р-н, Івано-Франківської обл.) [20, 117], Добеславці (Коломийський р-н, Івано-Франківської обл.) [20, 141, 158, 225, 245], Козьова

(Сколівський р-н, Львівської обл.) [20, 180], Добростани (Яворівський р-н, Львівської обл.) [20, 180, 187, 236], Космач (Косівський р-н, Івано-Франківської обл.) [20, 311], Звиняч (Чортківський р-н, Тернопільської обл.) [20, 311, 349, 379], Купчинці (Козівський р-н, Тернопільської обл.) [20, 363], Кабарівці (Зборівський р-н, Тернопільської обл.) [20, 379, 389], Хишевичі (Городоцький р-н, Львівської обл.) [20, 389], селища міського типу Перегінське (Рожнятівський р-н, Івано-Франківської обл.) [20, 1, 215, 225], Отинія (Коломийський р-н, Івано-Франківської обл.) [20, 2, 187, 224, 245, 268, 412], Розділ (Миколаївський р-н, Львівської обл.) [20, 102, 104, 121], міста Дрогобич (Львівської обл.) [20, 49], Теребовля (Тернопільської обл.) [20, 214], Жовква (Львівської обл.) [20, 265], Косів (Івано-Франківської обл.) [20, 389]. Частина використаних автором джерел зберігалася у його власній колекції [20, 46, 75, 84, 176, 410, 415], а інформацію про деякі пам'ятки А. Петрушевичу повідомили місцеві жителі – І. Михалевич [20, 49] та І. Мазановський [20, 415].

У цій статті ми окреслили основні напрями археографічних та джерелознавчих досліджень А. Петрушевича, які знайшли своє відображення на сторінках цього тому «Сводной Галицко-русской летописи». На жаль, в межах однієї розвідки складно охопити всі різновиди та особливості надрукованих автором джерел, але, підсумовуючи наше дослідження, можна зробити наступні висновки. Надруковані А. Петрушевичем, пам'ятки можна поділити на окремі види: маргіналії на стародруках; настінні, надгробні, а також написи на предметах світського та церковного вжитку; актові документи; літописи; епістолярна спадщина; різноманітні рукописні пам'ятки. При написанні своєї праці, А. Петрушевич в основному використав власні наукові здобутки, але при цьому значну частину відомостей запозичив у інших дослідників. У автора відсутній уніфікований підхід до публікації не лише різних, а й одного виду пам'яток. Значні труднощі для аналізу складає відсутність посилань щодо походження окремих уривків тексту, або, крім назви документу, автор не вказав будь-яких інших даних. Поряд з цим, на сторінках, досліджуваного нами, тому опубліковано значну кількість джерел до політичної, економічної, військової, релігійної та культурної історії всього «галицько-русського» регіону і значна їх частина вперше була введена до наукового вжитку. Саме тому сьогодні актуальним і необхідним є аналіз наукової спадщини А. Петрушевича, оскільки його внесок у розвиток історіографії Галичини є очевидним і беззаперечним.

1. Антонович В. Критика. Сводная Галицко-русская летопись с 1700 до конца Августа 1772 г. Составилъ А. С. Петрушевичъ // Киевская Старина. – К., 1888. – Т. XXI.
2. Линиченко И. Петрушевич А. С. – Одесса, 1901.
3. Грушевський М. Рецензія на книги А. Петрушевича «Лингвистическо-историческія изследованія о началкахъ города Львова и окрестностей его» і «О соборной Богородичной церкви въ городе Галиче» // Записки НТШ. – Львів, 1890. – Т. XXXVII.
4. Франко І. Антін Петрушевич (Ювілейна сільветка) // Літературно-науковий вісник. – Львів, 1901. – Т. XIII. – Кн. 3.
5. Rapée F. A. S. Petruszewicz: Swodnaja halyczsko-russkaja litopys, Cz. II 1772–1800. Lwów 1887 i 1889 Druk. inst. stauror. (Str. XV, 329 i VII, 436) // Kwartalnik Historyczny. – Lwów, 1890.
6. Свенціцький І. Антон Петрушевич. Некролог // Діло. – Львів, 1913. – № 84.
7. Свистун Ф. Некролог. А. С. Петрушевич // Вестник

- «Народного Дома». – Львов, 1913. – № 7–9.
8. Крип'якевич І. Джерела з історії Галичини періоду феодалізму (до 1772 р.). Огляд публікацій. – К., 1962.
  9. Тимошенко Л. Антон Петрушевич – дослідник історії церкви // Багатокультурне історичне середовище Львова в XIX і XX століттях. – Львів; Жешув, 2006. – Т. IV.
  10. Колосовська О. Формування славістичної бібліотеки Антона Петрушевича // Проблеми слов'янознавства. – Львів, 2004. – Вип. 54.
  11. Киричук О. Історичні дослідження діячів Ставропігійського інституту у Львові (1864–1890 рр.) // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність: Зб. наук. пр. – Львів, 2000. – Вип. 7.
  12. Лазорак Б. Публікації документів до історії «*Confraternitatis staurogigianaе leopolensis*» (1848–1904) // Дрогобицький краєзнавчий збірник. – Дрогобич, 2008. – Вип. XI–XII.
  13. Менько В. Церковні братства Галичини та Волині XVII–XVIII ст. в дослідженнях А. Петрушевича (на прикладі «Сводной Галицко-Русской летописи») // Історія релігії в Україні: науковий щорічник. – Львів, 2010. – Кн. I. – Ч. I.
  14. Королько А. «Сводная Галицко-русская летопись» А. Петрушевича – джерело для вивчення історичних пам'яток Галичини // Історичні пам'ятки Галичини: Мат. наук. краєзн. конф. – Львів, 2001.
  15. Капраль М. Національні громади Львова XVI–XVIII ст. (соціально-правові взаємини). – Львів, 2003.
  16. Кісіль В. Джерела до історії церкви у томах «Сводной Галицко-русской летописи сь 1600 по 1700 годъ» А. Петрушевича // Історія релігій в Україні: науковий щорічник. – Львів, 2012. – Кн. I. – Ч. I.
  17. Кісіль В. Джерела I-го тому «Сводной Галицко-русской летописи» Антона Петрушевича // Дрогобицький краєзнавчий збірник. – Дрогобич, 2011. – Вип. XIV–XV.
  18. Кісіль В. Писемні пам'ятки на сторінках «Сводной Галицко-русской летописи сь 1700 до конца Августа 1772 года. Часть I» А. Петрушевича // Актуальні питання гуманітарних наук: Міжвуз. зб. наук. пр. – Дрогобич, 2012. – Вип. 3.
  19. Кісіль В. Джерела праці А. Петрушевича «Дополнения ко Сводной Галицко-русской летописи сь 1600 по 1700 годъ, изданной въ Львови 1874 года» // Дрогобицький краєзнавчий збірник. – Дрогобич, 2012. – Вип. XVI.
  20. Петрушевич А. Сводная Галицко-русская летопись с 1772 до конца 1800 года. Часть II // Литературный Сборник, издаваемый Галицко-Русскою Матицею на г. 1888. – Львов, 1889.
  21. Barącz S. Pamiętnik dziejów Polskich. Z aktów urzędowych Lwowskich i z rękopismów. – Lwów, 1855.
  22. Narasiewicz M. Annales Ecclesiae Ruthenae, gratiam et communionem cum Sede Romana habentis, ritumque Graeco-Slavicum observantis, cum singulari respectu ad dioceses ruthenas Leopoliensem, Premisliensem et Chelmemensem. – Leopoli, 1862.
  23. Целевич Ю. История Скиту Маньявского wraz с сборником грамот, листов и деяких документов дотычных того монастыря. – Львов, 1887.
  24. Головацкий Я. О первом литературно-умственном движении в той земли // Науковий Сборник, издаваемый Галицко-русскою Матицею. – Львов, 1865. – Вип. II.
  25. Пташицкий С. Описание книг и актов Литовской метрики. – СПб., 1887.

Kisil V.L. The sources of «*Svodnaya Halychsko-russkaya lietopis s 1772 do kontsa 1800 goda. Chast II*» by Anton Petrushevych. In this article different types of sources published by Anton Petrushevych in «*Svodnaya Halychsko-russkaya lietopis*» are examined. Are presented their structure, peculiarities, location and the informing potential.

Key words: source, act document, chronicle, manuscript

О. М. Біла

ПУБЛІКАЦІЇ ГАЗЕТИ «ВОЛЫНЬ» ЯК ДЖЕРЕЛО ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ІСТОРІЇ ВОЛИНСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ (XIX – початок XX ст.)

Аналізуються історичні публікації на сторінках газети «Волинь» (1882–1906, 1908–1918 рр.). Охарактеризовані напрями та тематика цих публікацій, визначено їх можливості для вивчення історії Волинської губ. зазначеного періоду.

Ключові слова: газета «Волинь», Волинська губернія, Західний край, Російська імперія, періодика

Помітною рисою розвитку історичної науки на сучасному етапі є зростання інтересу до проблем минулого на мікроісторичному рівні. Важливе місце у цьому належить краєзнавчим дослідженням. Вони є однією зі складових історіографічного процесу, через що актуальною стає проблема підготовки праць з їх історії. Не менш важливим є вивчення відображення тенденцій їх розвитку на сторінках регіональної періодики. Зокрема волинська періодика XIX – початку XX ст. як складова преси України та Російської імперії загалом або ж окремо як об'єкт бібліографування, вже привертала увагу науковців. Так, предметом дослідження вже були: систематизація періодичних видань та визначення їхньої ролі у суспільно-економічному та культурному житті; становлення, розвиток і вплив на місцеву періодику політики пануючих держав, у складі яких перебували регіони України; статистичні й типологічні характеристики періодики; аналіз життєвого шляху окремих краєзнавців і фундаторів періодичних видань окремо визначеного періоду; окремі періодичні видання або їхні комплекси.

Значний внесок у вивчення періодичних видань здійснює Науково-дослідний центр періодики (з 1993 р.), що діє як структурний підрозділ Львівської національної бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України. Основними його виданнями, важливими у межах нашого дослідження є: «Українська періодика: історія і сучасність: доповіді та повідомлення десятої Всеукраїнської науково-теоретичної конференції» [1], «Українська преса: хрестоматія» [2], «Українська преса в Україні та світі XIX–XX ст.: історико-бібліографічне дослідження» (у 20 томах) [3] та ін. Проблеми волинської періодики висвітлені у працях І. Міляевич [4], М. Романюка [1; 3; 5], М. Мартинюка, І. Павлюка [6], К. Сарапина [7], Н. Сарапина [8–9], К. Шудрі [7], К. Сидоренка [9], А. Бортнікової [10], Г. Бухала, Ю. Лашук, О. Ошуркевича [11–12], М. Бойка [13] та ін. Проте, сьогодні все ще бракує цілісної історіографічної праці щодо історико-краєзнавчих публікацій на сторінках волинської періодики XIX – початку XX ст.

Остання, будучи специфічним історичним джерелом, виступала своєрідним фіксатором та показником як поточних подій, так і результатів історичних досліджень, що у сукупності складають джерельну базу для вивчення важливих політичних, соціально-економічних і культурних проблем, у тому числі й у межах досліджуваного періоду на теренах Волинської губ. Помітне місце серед волинської періодики посідала й газета «Волинь». Тому дослідження історичних публікацій на її сторінках також є актуальним і своєчасним. Метою цієї статті є історіографічний аналіз тематики, змісту історичних публікацій на сторінках часопису «Волинь» і визначення їхнього значення для вивчення минулого волинського регіону.

Досліджуючи історичні публікації, ми використали методологію, запропоновану М. Романюком, тобто,